



بررسی تأثیر ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی و مدیریت سود بانک ها

علی نجفی مقدم^۱

رضا صفا^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۹۷/۰۶/۱۷ تاریخ پذیرش مقاله: ۹۷/۰۷/۲۴

چکیده:

هدف مطالعه حاضر؛ بررسی تأثیر ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی و مدیریت سود بانکها بوده است. در این پژوهش؛ جامعه آماری شامل تمامی بانکهای پذیرفته شده در بازار اوراق بهادار تهران در خلال سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۵ که به صورت سالانه از صورت های مالی بانکها گردآوری، استخراج و مورد بررسی قرار گرفته است و با توجه به محدودیت تعداد نمونه، اطلاعات کلیه بانکهای پذیرفته در بهابازار در سالهای مورد تحقیق که اطلاعات آنان در دسترس بود به صورت تمام شماری که ۹ بانک است، بوده است. مقاله حاضر، از نظر هدف کاربردی است و با توجه به انتخاب مجموعه بانکهای بهابازار، این مطالعه از روش رگرسیون هیئت رئیسه انجام خواهد شد.

تحقیق حاضر با دو فرضیه تدوین شده است، که در این راستا در اجرای اولیه مدل نخست با استفاده از آماره های چاو و یاسمن نوع مدل مناسب برازش رگرسیون (داده های تلفیقی یا هیئت رئیسه با اثرات ثابت و تصادفی) تعیین شده و با استفاده از آماره های همچون؛ نوین این و چو پایایی متغیرها بررسی شده است، سپس در اجرای ثانویه مدل فروض کلاسیک رگرسیون شامل نرمال بودن توزیع متغیرها، استقلال توزیع خطاها، نرمال بودن توزیع خطاها، ناهمسانی واریانسها و هم خطی میان متغیرهای مستقل و کنترلی توسط نرم افزارهای Eviews و Stata بررسی شده است و در نهایت نتایج تحقیق نشان می دهد که ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی و همچنین بر مدیریت سود تأثیر معنادار دارد. این نتیجه بیانگر آن است که توانایی بانکهای منتخب در جذب سپرده ها، منابع لازم برای اعطای تسهیلات، خرید دارایی های ثابت و... را در اختیار آنها قرار می دهد و از این جهت منتج به افزایش نقدینگی و همچنین مدیریت در سود می گردد.

کلمات کلیدی

ریسک اعتباری، نرخ نقدینگی، مدیریت سود

۱ استادیار گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران جنوب - تهران - ایران - Alirezam@yahoo.com
۲ دانشجوی دکتری مالی، رشته حقوق مالی - دانشگاه آزاد اسلامی - واحد علوم و تحقیقات - تهران - ایران (نویسنده مسئول)
Reza_9997@hahoo.com

مقدمه

هرگونه اقدامی در جهت بهبود و ارتقا کارایی سیستم بانکداری، موجب خواهد شد که جریان پس‌انداز، سرمایه‌گذاری و تخصیص منابع، بهبود یابد و امکانات بالقوه، پراکنده و نهفته در کشور برای پیشرفت و رفاه عمومی به کار گرفته شود. یکی از مهم‌ترین مباحث در صنعت بانکداری، مبحث سود و ریسک است، هر جا که آینده ناشناخته باشد، ریسک وجود دارد. از این رو، کسانی می‌توانند آینده‌ای مطمئن را برای خود و سازمان خویش رقم بزنند که بتوانند با برنامه‌ریزی و تحلیل‌های صحیح، شناخت خود را افزایش دهند (خوش‌سیما و شهیکی، ۱۳۹۳).

مفهوم ریسک در بازارهای مالی نقش کلیدی ایفا می‌کند، بنابراین؛ باید آن را شناخت و اندازه‌گیری کرد، ریسک لزوماً پدیده منفی نیست. به همراه هر فرصتی ریسک نیز وجود دارد و اصولاً نمی‌توان کلیه ریسک‌ها را از بین برد، چراکه کلیه فرصت‌ها نیز بدین ترتیب از بین می‌رود (کارل افسون، ۲۰۰۲، ۱). اما از طرفی دیگر، بسیاری از کشورها در دو دهه اخیر با بحران مواجه بوده‌اند که به تبع آن تعداد فراوانی از مؤسسات فعال در کشورهای مزبور، مجبور به توقف فعالیت و یا تجدید ساختار گردیده‌اند. مطالعات بانک‌های جهانی میبین آن است که وقوع بحران‌های یادشده منجر به تحلیل میزان قابل توجهی از منابع مالی کشورها گردیده است. بحران‌های یادشده اهمیت تبیین ارتباط بین شرایط اقتصادی و سلامت سیستم بانکی را روشن می‌نماید چراکه در دوران بحران سطح مطالبات غیر جاری به شدت افزایش یافته، حجم فراوانی از منابع بانکی تحلیل می‌رود (اسپینوزا و پرساد، ۲۰۱۰، ۲). واقعیت این است که مشکلات زیادی در میزان تأثیرگذاری ریسک بر عملکرد بانک‌ها ایجادشده است که این مشکلات ناشی از عدم تفکیک میزان نوع ریسک و ام‌ها بر عملیات بانکی هست که اقدام تفکیک در وام‌های بانکی یعنی در دو بخش حقیقی و حقوقی کاملاً متفاوت بوده اما نشان می‌دهد که صنعت بانک داری و متصدیان آن با توجه به حجم مطالبات موجود می‌بایست به این مقوله مهم اهتمام ویژه و بیشتری داشته باشند که در عمل چنین نیست (جرونینگ و براتانوویچ، ۲۰۱۳، ۳).

لذا امروزه وقتی در مورد مدیریت ریسک صحبت می‌شود، هدف از بین بردن ریسک نیست، بلکه شناسایی و تعیین هزینه‌های ناشی از آن است، این در حالی است که مدیریت ریسک خود به‌تنهایی

بررسی تأثیر ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی و مدیریت سود بانک ها / نجفی مقدم و صفا

معنایی را در بر ندارد زیرا ریسک، متغیری است که می‌تواند بر دیگر شرایط بنگاه مانند سود، کارایی و... تأثیر بگذارد.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

ریسک

فرهنگ و بستر، ریسک را "در معرض خطر قرار گرفتن" تعریف کرده است. فرهنگ لغات سرمایه‌گذاری هیلدرس ۴ نیز ریسک را زیان بالقوه سرمایه‌گذاری که قابل محاسبه است، می‌داند. گالیتز، ریسک را هر گونه نوسان در هرگونه عایدی می‌داند، تعریف مذکور این مطلب را روشن می‌کند که تغییرات احتمالی آینده برای یک شاخص خاص چه مثبت و چه منفی، ما را با ریسک مواجه می‌سازد. بنابراین امکان دارد که تغییرات ما را منتفع یا متضرر سازد (گالیتز، ۲۰۱۰). دیدگاه دیگری در خصوص تعریف ریسک وجود دارد که تنها به جنبه منفی نوسانات توجه دارد. هیوب، ریسک را احتمال کاهش درآمد یا از دست دادن سرمایه تعریف می‌کند (ماندن، ۱۹۹۶، ۶). بنابراین برای تعریف ریسک می‌توان دو دیدگاه را ارائه کرد: دیدگاه اول: ریسک به‌عنوان هرگونه نوسانات احتمالی از بازدهی اقتصادی در آینده. دیدگاه دوم: ریسک به‌عنوان نوسانات احتمالی منفی بازدهی اقتصادی در آینده (ریسک نامطلوب).

مفهوم ریسک از اوایل قرن حاضر وارد ادبیات مدیریت مالی گشته است. چرخه عمر این مفهوم از سطح مبانی نظری شروع شده و سپس به سطح ارائه الگوهای فکری متفاوت از ریسک رسید بعد از سیر این دو مرحله از سطوح تحلیل‌های ذهنی به تحلیل‌های عینی رسیده و با بهره‌گیری از آمار و ریاضی به اندازه‌گیری ریسک به‌صورت کمی منتهی شده است (بقایی، ۱۳۸۰). مارکوتیز، ۷، (۱۹۲۷) دانشمند آمریکایی اولین کسی بود که مقوله ریسک را کمی کرد. وی اعلام داشت که تصمیم‌های مالی باید براساس ریسک و بازده انجام شود یعنی در یک سطح مشخص بازده، کمترین ریسک و در یک سطح مشخص ریسک، بیشترین بازده را نصیب سرمایه‌گذار می‌کنند (شیوا و میکائل پور، ۱۳۸۲).

ریسک اعتباری

ریسک به عنوان پدیده‌ای تعریف شده است که زیان بالفعل و مستقیم را از طریق کاهش جریان درآمدی و زیان سرمایه‌ای بر موسسه وارد می‌نماید. گروهی از اقتصاددانان تعریف وسیع‌تری از پدیده ریسک ترجمان داده‌اند، آن‌ها بروز هرگونه پیشامد و واقعه‌ای را که به صورت بالقوه از طریق اعمال و ایجاد محدودیت بر ظرفیت و فعالیت‌های سازمان، امکان تحقق اهداف سازمان را متزلزل کند، ریسک تعریف کرده‌اند. به این ترتیب تعریف، شناسایی و اندازه‌گیری پدیده‌های ریسکی در حوزه فعالیت‌های مالی و اقتصادی اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. بدیهی است در دنیای نوین بانک داری، عدم توجه به مفاهیم ریسک و بازده، متنوع سازی سرمایه‌گذاری، مدل‌های ریسک اعتباری، کمی سازی ریسک و عدم استفاده از فن‌ها و فنون ریاضی و آماری، جهت اخذ تصمیمات بهینه می‌تواند خطرات جبران‌ناپذیری برای بانک‌ها در برداشته باشد (مایکل، ۲۰۱۲، ۸).

ریسک اعتباری ریسکی است که بر اساس آن قرض کننده وجه قادر به پرداخت اصل و فرع بدهی (وام) خود طبق شرایط مندرج در قرارداد نیست. به عبارت دیگر مطابق این ریسک، بازپرداخت‌ها یا با تأخیر انجام شده و یا اصلاً وصول نمی‌شوند. این امر موجب ایجاد مشکلاتی در گردش وجوه نقد بانک می‌شود (فاکس، ۲۰۱۳، ۹).

همچنین، ریسک اعتباری ریسکی است که از نکول/قصور طرف قرارداد، یا در حالتی کلی‌تر ریسکی است که از «اتفاقی اعتباری» به وجود می‌آید. به طور تاریخی این ریسک معمولاً در مورد اوراق قرضه واقع می‌شد، بدین صورت که قرض دهنده‌ها از بازپرداخت وامی که به قرض‌پس‌نده داده بودند، نگران بودند. به همین خاطر گاهی اوقات ریسک اعتباری را 'ریسک نزول' هم گویند.

ریسک اعتباری از این واقعیت ریشه می‌گیرد که طرف قرارداد، نتواند یا نخواهد تعهدات قرارداد را انجام دهد. تأثیر این ریسک با هزینه جایگزینی وجه نقد ناشی از نکول طرف قرارداد سنجیده می‌شود. این ریسک از این جهت ناشی می‌شود که دریافت‌کنندگان تسهیلات توانایی بازپرداخت اقساط بدهی خود را به بانک نداشته باشند (نیازی، ۱۳۹۴).

سه نوع مهم ریسک اعتباری عبارت‌اند از :

✓ ریسک شخصی یا مصرف‌کننده

✓ ریسک شرکت

بررسی تاثیر ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی و مدیریت سود بانک ها / نجفی مقدم و صفا

✓ ریسک کشوری

برای اندازه‌گیری ریسک اعتباری باید به این موارد توجه کرد (فلاکس، ۲۰۱۳):

احتمال نزول: ریسک نزول به نوبه خود با عدم اطمینان از توانایی شرکت در برآورده کردن تعهدات و بازپرداخت بدهی‌های خود در ارتباط است که این ریسک با معیارهای متفاوتی همچون Z آلتان اندازه‌گیری می‌شود.

میزان تعهد اعتباری: نشان می‌دهد که در زمان نزول، چه مقدار از تعهدات متأثر از نزول قرار می‌گیرد.

نرخ بازیافت: در صورت نزول، چه سهمی از تعهدات ممکن است از راه‌های مختلف مثل وثیقه و ... بازگردد.

نقدینگی بانکی

از نظر حسابداری، نقدینگی به صورت مجموع ارقام جانب بدهی سیستم بانکی یا مجموع ارقام طرف دارایی سیستم بانکی تعریف می‌شود. بنابراین، نقدینگی می‌تواند از دریچه سپرده‌گذاری (طرف بدهی) یا از دریچه اعتبار بدهی سیستم بانکی (طرف دارایی) مورد توجه قرار گیرد. طرف بدهی شامل دو جزء پول و شبه پول است که در فرآیند خلق پول، ماهیتاً، از یک جنس هستند؛ در مقابل، طرف دارایی شامل اجزایی با ماهیت متفاوت است که مصارف عرضه پول و به‌ویژه، اعتبارات اعطایی را نشان می‌دهند (حاج امینی، ۱۳۹۴).

اهمیت نقدینگی برای هر بانک و برای هر موضوع دیگری است. از این رو، تجزیه و تحلیل نقدینگی نه فقط مدیریت بانک را ملزم می‌کند وضعیت نقدینگی بانک را به‌طور مستمر ارزیابی کند بلکه وی را وادار می‌کند که بررسی نماید تأمین نیازهای نقد، تحت سناریوهای متفاوت، از جمله در شرایط نامطلوب، چگونه امکان‌پذیر است. یکی از وظیفه‌های اصلی بانک ایجاد توازن بین تعهدت مالی کوتاه مدت و سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت است. نگهداری مقادیر ناکافی نقدینگی، بانک را با خطر عدم توانایی در ایفای تعهدت و ورشکستگی مواجه می‌کند؛ و نگهداری مقادیر فراوان نقدینگی موجب تخصیص ناکارآمد منابع، کاهش نرخ سوددهی به سپرده‌ها و در نتیجه از دست دادن بازار می‌شود (بختیاری، ۱۳۸۸).

مدیریت سود

یکی از اقسام صورت‌های مالی که به‌عنوان معیار ارزیابی عملکرد و توانایی سودآوری واحد انتفاعی مورد توجه قرار می‌گیرد، گزارشگری سود هست. اما محاسبه سود خالص یک واحد انتفاعی متأثر از روش‌ها و برآوردهای حسابداری است. اختیار عمل مدیران در استفاده از اصول تحقق و تطابق برآورد و پیش‌بینی و همچنین اعمال روش هادی نظیر روش ارزیابی موجودی کالا، استهلاک سرقفلی، هزینه‌های جاری سرمایه‌ای تلقی کردن هزینه‌های تحقیق و توسعه و تعیین هزینه مطالبات مشکوک الوصول از جمله مواردی هستند که مدیران می‌توانند از طریق اعمال آنها سود را تغییر دهند. از یک طرف به دلیل آگاهی بیش تر مدیران از وضعیت شرکت، انتظار می‌رود به گونه ای اطلاعات تهیه و ارائه شود که وضعیت شرکت را به بهترین نحو منعکس کند، از طرف دیگر بنا به دلایلی نظیر ابقاء در شرکت، دریافت پاداش و... مدیریت واحد انتفاعی خواسته یا ناخواسته ممکن است با دستکاری سود، وضعیت شرکت را مطلوب جلوه دهد. تحت چنین شرایطی سود واقعی با سود گزارش شده در صورت‌های مالی مغایرت داشته و رویدادهای تحت عنوان مدیریت سود رخ داده است (مجتهد زاده و آقایی، ۱۳۸۳). در متون مدیریت مالی مهمترین وظیفه مدیران، حداکثر نمودن ثروت مالکان ذکر شده است که این مهم از طریق افزایش سود خالص، افزایش قیمت سهام و افزایش ریسک شرکت صورت می‌گیرد. اما الگوی به حداکثر رساندن ثروت مدیران به چالش کشیده می‌شود. این تضاد که توسط تئوری نمایندگی شرح داده می‌شود. بیان می‌دارد که مدیران سعی در حداکثر نمودن منافع خود دارند که لزوماً همسو و همسان با منافع مالکان نیست. از طرفی صاحبان سرمایه تمایل دارند سود با نرخ ثابتی رشد یابد تا اینکه مبلغ افزایش آن ثابت باشد، زیرا این امر سبب می‌شود نوسان‌های غیرعادی سود خنثی شده و انتظارات ذهنی سرمایه‌گذاران بالفعل و بالقوه در ارتباط به سود تقسیمی و قدرت سودآوری شرکت بهبود یابد. که این مساله خود باعث کاهش ریسک شرکت، افزایش رضایت مالکان و اعتباردهندگان و در نتیجه افزایش منافع مدیران می‌گردد. این احتمال می‌رود که مدیران برای کسب رضایت مالکان و در نتیجه افزایش منافع خود از طرق مختلفی اقدام به مدیریت سود نمایند. اما همواره این نگرانی وجود داشته و دارد که مدیران فقط به فکر افزایش منافع خود باشند و در این میان توجهی به منافع مالکان و سایر صاحبان سود نمایند. به عبارت دیگر مدیران سود را به گونه ای مدیریت نمایند که منافع خود را افزایش و منافع دیگران را تباہ سازند. از دیدگاه‌های مختلف

بررسی تاثیر ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی و مدیریت سود بانک ها / نجفی مقدم و صفا

همچون ریسک شرکت، تئوری نمایندگی و اینکه این عمل پاسخی است از طرف مدیران به منظور افزایش امنیت شغلی، پدیده هموارسازی سود شرکت را می‌توان تفسیر نمود. در ادبیات مالی یکی از معیارهای سنجش ریسک یک شرکت تغییرات در مبلغ سود آن است. از سوی دیگر سرمایه گذاران با توجه به ریسک برآوردی شرکت نرخ بازده مناسبی را مطالبه می‌کند. به طوریکه هرچه ریسک شرکت از دیدگاه سرمایه گذاران بالاتر باشد نرخ بازده مورد انتظار آنان نیز بیشتر خواهد بود و بالعکس در صورتیکه ریسک شرکت از دیدگاه سرمایه گذاران پایین باشد نرخ بازده مورد انتظار آنان نیز بر نرخ سرمایه گذاری بدون ریسک نزدیک خواهد شد. بنابراین مدیران شرکت برای پایین آوردن نرخ بازده مورد انتظار سرمایه گذاران سعی می‌کنند ریسک سرمایه گذاری در شرکت را کاهش دهند تا بتوانند به راحتی به منافع مورد نیاز خود دست یابند. در این راستا مدیران شرکت تلاش می‌کنند با هموارسازی سود تغییرات و نوسانات سود را کاهش دهند تا از این راه ریسک سرمایه گذاری در شرکت در سطح پایینتری نگه داشته شود، به بیان دیگر هموارسازی سود نوعی عمل آگاهانه است که توسط مدیریت و با استفاده از ابزارهای ویژه‌ای در حسابداری برای کاهش از نوسانات سود انجام می‌گیرد. به گفته لئویولد هموارسازی سود عملی سفسطه آمیز و مودبانه است و به ندرت بر اساس دروغ آشکار انجام می‌گیرد. زیرا هموارسازی سود بیشتر در اثر تغییر و تفسیر به دست آمده از اصول و استانداردهای پذیرفته شده حسابداری حاصل می‌شود. به زبان ساده تر هموارسازی سود در محدوده اصول و استانداردهای پذیرفته شده حسابداری صورت می‌گیرد. در هموارسازی سود به واسطه جا به جایی‌هایی که در درآمدها و هزینه‌ها انجام می‌گیرد سود یک یا چند دوره مالی تغییر یافته و تعدیل می‌شود در واقع اینگونه است که می‌توان گفت هموارسازی سود نوعی عمل آگاهانه‌ای است که توسط مدیریت انجام می‌گیرد؛ بنابراین هموارسازی سود از راه انتقال سود بین سال‌های مختلف فعالیت شرکت صورت می‌گیرد. به طوری که در سال‌هایی که سود بسیار بالا است مدیران از راه به کارگیری برخی رویه‌های حسابداری شناسایی سود را به تعویق می‌اندازند. و تلاش می‌کنند این سودهای شناسایی نشده را در سال‌هایی که سود پایین است شناسایی کننده به این ترتیب دامنه تغییرات سود در سال‌های مختلف کاهش می‌یابد و به اصطلاح سود شرکت هموار می‌شود، برای مثال مدیریت شرکت لاستیک فابر استون در سال ۱۹۷۰ میلادی تلاش نمود درآمدهای شرکت را در یک حساب پنهان کاری نماید تا با این عمل بتواند در سال‌هایی که سودآوری شرکت کاهش می‌یابد از آن استفاده

فصلنامه مدیریت کسب و کار - شماره چهارم - زمستان ۱۳۹۷

کند (قائمی و دیگران، ۱۳۹۲). پس از مطالعه مباحث بالا، این سوال در ذهن متبادر می شود که مدیریت سود مفید است یا مضر؟ اساساً در مدیریت سود دو دیدگاه وجود دارد دیدگاه اول که از مطالعات دانشگاهی ناشی می شود بیان می دارد مدیریت سود مفید بوده و به طور بالقوه می تواند محتوای اطلاعاتی سود را افزایش دهد. طرفداران این دیدگاه، عقیده دارند که مدیران با استفاده از اختیاراتی که در قوانین استانداردهای حسابداری در قالب مدیریت سالم به آنها داده شده، قادرند تا توانایی سود را برای انعکاس هرچه بهتر قدرت سودآوری و ارزش واقعی شرکت بهبود بخشند. در مقابل، عده ای از پژوهش گران عقیده دارند که این اختیارات فرصتی را برای مدیران ایجاد می کند تا سود را برای فریب سرمایه گذاران دستکاری نماید (بالسام، ۱۰، ۲۰۱۲).

پیشینه تحقیق

جیانهو و همکاران^{۱۱} (۲۰۱۷)، به تحقیق در مورد ریسک اعتباری شرکت سرمایه گذاری در حال ظهور پرداختند. در این شرکت های نوظهور فروش کالاها به صورت اعتباری بوده است، از این رو با توجه به ویژگی های این بازارهای نوظهور، بیان کردند که ریسک اعتباری باعث افزایش زیان های ناخواسته می شود.

جن و همکاران^{۱۲} (۲۰۱۶)، به بررسی اثر ریسک اعتباری بر عملکرد بانک در نیجریه پرداختند. آن ها برای برآورد مدل مدنظر از اطلاعات و روش داده تابلویی طی سال های ۲۰۱۴ الی ۲۰۰۵ استفاده کردند. برای این منظور آن ها از بازه حقوق صاحبان سهام و بازدهی دارایی به عنوان شاخص های عملکرد بانک ها و از نسبت کفایت سرمایه و وام های غیر عملیاتی به عنوان شاخص های ریسک اعتباری استفاده کردند. نتایج حاکی از آن است که مدیریت ریسک اعتباری اثر معنی داری و مثبت بر عملکرد بانک های تجاری در نیجریه دارد.

ژانگ^{۱۳} (۲۰۱۶) در تحقیقی به بررسی رابطه قیمت سهام و مدیریت سود بر اساس شرکت های چینی پرداخت. بر این اساس، نتایج نشان می دهد که انگیزه های خرید سهام بالا منجر به کاهش سطح اطمینان قیمت سهام می شود و مدیریت سود یک متغیر مؤثر بر قیمت سهام نبوده است، لذا مدیریت سود ناشی از انگیزه خرید سهام بر قیمت سهام دارای تأثیر منفی است.

ورونیکا و سیدهارتا یودم^{۱۴} (۲۰۱۵)، در پژوهشی با عنوان نوع مدیریت سود و اثر ساختار مالکیت، اندازه شرکت و شیوه های حاکمیت شرکتی بر نوع مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در

بررسی تاثیر ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی و مدیریت سود بانک ها / نجفی مقدم و صفا

بورس اوراق بهادار اندونزی، نوع مدیریت سود را از لحاظ مدیریت سود کارآ یا مدیریت سود فرصت طلبانه اعمال شده در ۱۴۴ شرکت نمونه در یک دوره ۵ ساله مورد آزمون قرار دادند. در این پژوهش برای تفکیک اقلام تعهدی به اقلام تعهدی اختیاری و غیر اختیاری از مدل تعدیل شده جونز استفاده گردید و با استفاده از رگرسیون چندگانه به شواهدی دست یافتند که نوع مدیریت سود در شرکت‌های نمونه گرایش به مدیریت سود کارآ دارند و این یافته با دیدگاه عادی که مدیریت سود در اندونزی فرصت طلبانه است ناسازگار بود و نتایج آزمون هر یک از فرضیات به شرح زیر می‌باشد: فرضیه اصلی تأیید شد بنابراین بین اقلام تعهدی اختیاری و سودآوری آتی رابطه معنی داری وجود دارد و در خصوص اثرات مالکیت نهادی و اندازه شرکت و شیوه‌های حاکمیت شرکتی شواهدی ناسازگار یافتند؛ بنابراین فرضیه فرعی ۱ و ۲ رد شد و مالکیت خانوادگی تأثیر معنی داری بر روی مدیریت سودآوری آتی دارد.

برن و کریستینا^{۱۵} (۲۰۱۴) در تحقیق به بررسی رابطه بین ریسک اعتباری و ریسک جریان نقدی پرداختند آنها در نمونه‌ای از همه بانک‌های تجاری آمریکا در طول دوره ۱۹۹۸ تا ۲۰۱۱ استفاده کردند و دریافتند که بین ریسک اعتباری و ریسک جریان نقدی رابطه مثبت وجود دارد. این نتایج بینش‌های جدیدی در فهم ریسک بانکی فراهم می‌کند و به عنوان زیر بنای تلاش‌های نظارتی اخیر با هدف تقویت مدیریت ریسک بانک‌ها از ریسک نقدینگی و اعتباری خدمت می‌کند.

بروس^{۱۶} (۲۰۱۳) در تحقیق خود به بررسی رابطه بین ریسک اعتباری و سودآوری و نقدینگی پرداخت و دریافت که بین وام و حاشیه سود خالص رابطه منفی وجود دارد.

فاستر و همکاران^{۱۷} (۲۰۱۳)، این مطالعه به بررسی این مطلب می‌پردازد که آیا افشای داوطلبانه پیش‌بینی مدیریت سود بر ارزیابی ریسک شرکت و ارزش شرکت سرمایه‌گذاران تأثیر می‌گذارد یا خیر. رابطه منفی بین صدور پیش‌بینی مدیریت سود و میزان متعدد خطر شرکت (ریسک ویژه، نوسانات بازده سهام، بتا، و پیشنهاد گسترش) و پیش‌بینی سود دقیق‌تر برای کاهش ریسک شرکت وجود دارد. بنابراین نتایج نشان می‌دهد که کیفیت اطلاعات عامل مهم تعیین‌کننده برای ریسک غیر سامانمند و ریسک سیستماتیک است. همچنین نشان داد که پیش‌بینی‌های مدیریت سود با ارزش شرکت که توسط شخص Q تو بین سنجیده شده است، تأثیر مثبت دارد و در نهایت، دریافت که

فصلنامه مدیریت کسب و کار - شماره چهارم - زمستان ۱۳۹۷

پیش‌بینی مدیریت سود بر ارزش شرکت، نه‌تنها از طریق کاهش ریسک شرکت، بلکه از طریق تغییر ادراک سرمایه‌گذاران در مورد آینده جریان پول نقد تأثیر می‌گذارد.

خلیل ارجمندی و همکاران (۱۳۹۵)، به بررسی تأثیر ریسک اعتباری و عملیاتی بر کارایی بانک‌ها پرداختند که در این مقاله، کارایی به صورت نسبت کل هزینه‌ها به درآمدهای عملیاتی، تعریف شده و تأثیر ریسک‌های مذکور و متغیرهای کنترلی شامل: نقدینگی و حجم سپرده بر آن بررسی شده است. نحوه اجرای این آزمون بدین نحو است که در ابتدا مدل تابلویی برازش شده است که برای این منظور، روش اثرات ثابت و نیز روش اثرات مشترک، برآورد شد؛ که در نهایت دریافت که بین کارایی بانک‌های منتخب و نقدینگی رابطه معکوس و معنی‌داری وجود دارد و بین کارایی بانک‌های منتخب در ایران و حجم سپرده آن‌ها، رابطه مستقیم و معنی‌دار وجود دارد و همچنین نتایج حاکی از آن بوده است که ریسک اعتباری و عملیاتی تأثیری منفی و معنی‌دار بر کارایی بانک‌ها دارند.

درستی (۱۳۹۴)، به بررسی پدیده مدیریت سود از راه فعالیت‌های مؤثر بر جریان‌های نقدی عملیاتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بازار اوراق بهادار تهران پرداخت، در این پژوهش فرضیه به این صورت بوده است که دست‌کاری واقعی مؤثر بر جریان‌های نقدی عملیاتی، سود شرکت‌ها را تحریف می‌کند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که شرکت‌هایی که سود سالانه پائینی را گزارش می‌کنند به دست‌کاری فعالیت‌های عملیاتی واقعی می‌پردازند. معمولاً، شرکت‌ها با دادن تخفیف قیمت (که به‌طور موقت فروش‌ها را افزایش می‌دهد) و با تولید بیشتر (که بهای تمام‌شده کالای فروش رفته هر واحد را کاهش می‌دهد) و با کاهش هزینه‌های اختیاری (هزینه‌هایی که بستگی به نظر شخصی مدیریت دارند) از گزارشگری زیان اجتناب می‌کنند. همچنین شرکت‌ها به‌منظور اجتناب از گزارشگری کاهش سود نیز، به دست‌کاری فعالیت‌های عملیاتی واقعی می‌پردازند.

خوش‌سیما و شهیکی تاش (۱۳۹۳)، هدف محوری تحقیق، بررسی ارتباط کارایی و ریسک در صنعت بانکداری ایران است. در این پژوهش به‌منظور ارزیابی کارایی و رتبه‌بندی بانک‌ها، انتخاب مدل بهینه و سپس شناسایی تأثیر ریسک‌های اعتباری، عملیاتی و نقدینگی بر کارایی نظام بانکی، از دو رویکرد پارامتریک با مبنای اقتصادی و نا پارامتریک با مبنای بهینه‌سازی ریاضی استفاده شده است. در این راستا ۱۵ بانک به‌عنوان جامعه آماری پژوهش طی سال‌های ۹۰-۱۳۸۴ مورد مطالعه قرار گرفته است. یافته‌های پژوهش بیانگر تفاوت دو روش پارامتریک و نا پارامتریک در ارزیابی کارایی

بررسی تاثیر ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی و مدیریت سود بانک ها / نجفی مقدم و صفا

و رتبه بندی بانکها و برتری نسبی روش SFA (پارامتریک) نسبت به MEA (نا پارامتریک) است. همچنین یافته های مقاله بیانگر آن است که ارتباطی معنادار میان ریسک اعتباری، عملیاتی، نقدینگی و کارایی در نظام بانکی ایران وجود دارد.

صفری و همکاران (۱۳۹۰)، مقاله ای باهدف شناسایی عوامل مؤثر بر ریسک اعتباری و ارائه مدلی جهت پیش بینی ریسک اعتباری و رتبه بندی اعتباری مشتریان حقوقی متقاضی تسهیلات یک بانک تجاری، با استفاده از روش تحلیل پوششی داده ها و شبکه عصبی و مقایسه این دو مدل انجام گرفته است. بدین منظور بررسی های لازم بر روی اطلاعات مالی و غیرمالی با استفاده از یک نمونه ۱۴۶ تایی تصادفی ساده از مشتریان حقوقی متقاضی تسهیلات، صورت گرفت. در این پژوهش، ۲۷ متغیر توضیح دهنده شامل متغیرهای مالی و غیرمالی مورد بررسی قرار گرفت که از بین متغیرهای موجود نهایتاً با استفاده از فن تجزیه و تحلیل عاملی و قضاوت خبرگان (روش دلفی)، ۸ متغیر تأثیرگذار بر ریسک اعتباری انتخاب گردید که وارد مدل تحلیل پوششی داده ها شده و امتیازات کارایی شرکت های حقوقی با استفاده از آنها به دست آمد. همچنین متغیرهای انتخابی به عنوان بردار ورودی شبکه عصبی پرسپترون ۳ لایه وارد مدل شد. نتایج حاصل از مدل تحلیل پوششی داده ها و شبکه عصبی در برآورد ریسک اعتباری و رتبه بندی اعتباری در مقایسه با نتایج واقعی حاکی از آنست که مدل شبکه عصبی در پیش بینی ریسک اعتباری مشتریان حقوقی و رتبه بندی اعتباری آنها از کارایی بیشتری برخوردار است.

فرضیه های تحقیق

ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی تاثیر معنادار دارد.

ریسک اعتباری بر مدیریت سود تاثیر معنادار دارد.

مدل آماری فرضیه اصلی اول:

$$LQDT_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 CR_{i,t} + \alpha_2 SIZE_{i,t} + \alpha_3 GROW_{i,t} + \alpha_4 ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل آماری فرضیه اصلی دوم:

$$TAC_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 CR_{i,t} + \alpha_2 SIZE_{i,t} + \alpha_3 GROW_{i,t} + \alpha_4 ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

روش شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف، از نوع کاربردی است. هدف تحقیقات کاربردی توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است. در عین حال، از نظر روش گردآوری و تحلیل داده ها، این تحقیق از نوع توصیفی همبستگی است یعنی بررسی وجود رابطه و همبستگی بین متغیرها از طریق رگرسیون، و ماهیت اطلاعات و داده های پژوهش که مبتنی بر اطلاعات کمی و واقعی گذشته (روش پس رویدادی) است و نیز با توجه به انتخاب مجموعه بانک های بورسی، این مطالعه از روش رگرسیون پل انجام خواهد شد.

جامعه آماری و نمونه آماری

در این پژوهش؛ جامعه آماری شامل تمامی بانک های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در خلال سال های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۵ که بصورت سالانه از صورت های مالی بانک ها گردآوری، استخراج و مورد بررسی قرار گرفته است و با توجه به محدودیت تعداد نمونه، اطلاعات کلیه بانک های پذیرفته در بورس در سال های مورد تحقیق که اطلاعات آنان در دسترس بود به صورت تمام شماری که ۹ بانک می باشد، در نظر گرفته می شود، که در جدول ۱ اسامی آن ها بیان شده است:

جدول ۱: لیست بانک های نمونه آماری

بانک انصار	بانک ملت	بانک خاورمیانه
بانک پاسارگاد	بانک پارسیان	بانک سینا
بانک صادرات	بانک تجارت	بانک اقتصاد نوین

منبع: صورت های مالی بانک (سایت کودال)

تجزیه و تحلیل داده ها

جهت گردآوری اطلاعات در زمینه مبانی نظری و ادبیات تحقیق موضوع، از منابع کتابخانه ای، مقالات، کتاب های مورد نیاز و نیز از شبکه جهانی اطلاعات استفاده شده است. داده های مالی از سایت «مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس اوراق بهادار» و نرم افزار تدبیر پرداز و ره آورد نوین و اسناد موجود در کتابخانه سازمان بورس و اوراق بهادار تهران استخراج می گردد. داده های جمع آوری شده با استفاده از Excell و با نرم افزارهای Eviews 9، Stata 14 مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد.

نحوه اندازه گیری هر یک از متغیرها در جدول ۲ بیان شده است.

بررسی تاثیر ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی و مدیریت سود بانک ها / نجفی مقدم و صفا

تعریف عملیاتی مدیریت سود

معیار مورد استفاده در این تحقیق برای مدیریت سود، ارقام تعهدی اختیاری است. اگرچه می توان ارقام تعهدی را در صورت های مالی به راحتی به دست آورد اما تفکیک آن بخش از ارقام تعهدی که برای مدیریت سود جهت دستیابی به سود مورد دلخواه مدیران استفاده می شود، امری دشوار است، بخشی از ارقام تعهدی که تحت تاثیر شرایط شرکت قرار دارد و برای فعالیت شرکت لازم و ضروری است، ارقام تعهدی غیر اختیاری را تشکیل می دهد بخش دیگر ارقام تعهدی که در کنترل مدیریت هست، ارقام تعهدی اختیاری می نامند. برای اندازه گیری آن طبق رابطه زیر عمل می شود (کوتاری و همکاران، ۱۸، ۲۰۰۵):

جدول ۲: نحوه محاسبه متغیرها

نوع	نام متغیر	نماد	نحوه محاسبه
	نرخ نقدینگی (رحمانی، ۱۳۸۹)	LQDT	$\frac{\text{دارایی جاری}}{\text{بدهی جاری}} = \text{نسبت جاری}$
وابسته	مدیریت سود (کوتاری و همکاران، ۲۰۰۵)	TACC	$TACC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1(\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t}) + \beta_2 PPE_{i,t} + \beta_3 ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$ مشروح رابطه در پایین جدول بیان شده است
مستقل	ریسک اعتباری (تهرانی و حسنی، ۱۳۸۴)	CR	$\frac{1 - \pi(x_1, \dots, x_5)}{1 + e^{-0.783 - 1.719x_1 + 2.34x_2 + 1.813x_3 + 10.768x_4 + 1.987x_5}}$ مشروح رابطه در پایین جدول بیان شده است
کنترلی	نرخ رشد (قاسمی و نامدار، ۱۳۹۴)	GROWTH	$\frac{\text{ارزش بازار حقوق صاحبان سهام}}{\text{ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام}}$
	اندازه بانک (مران جوری، ۱۳۸۵)	SIZE	Ln(TA)

$$TACC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1(\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t}) + \beta_2 PPE_{i,t} + \beta_3 ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

در رابطه بالا داریم:

$TACC_{i,t}$: نسبت کل ارقام تعهدی (تفاوت سود عملیاتی و جریان نقد عملیاتی) به کل دارایی‌های اول دوره

$\Delta REV_{i,t}$: نسبت تغییرات در درآمدها به کل دارایی‌های اول دوره

$\Delta REC_{i,t}$: نسبت تغییرات در دریافتی‌ها به کل دارایی‌های اول دوره

$PPE_{i,t}$: نسبت اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات به کل دارایی‌های اول دوره

$ROA_{i,t}$: نسبت سود عملیاتی به کل دارایی‌های اول دوره

$\mathcal{E}_{i,t}$: خطای مدل؛ این مقدار همان باقیمانده مدل رگرسیونی است که شاخص مدیریت سود است. هرچه مقدار خطای مدل بیشتر باشد، مدیریت سود بیشتری روی داده است.

تعریف عملیاتی ریسک اعتباری

برای اندازه‌گیری ریسک اعتباری از مدل تهرانی و حسنی (۱۳۸۴) استفاده شد؛ آن‌ها در تحقیق خود با استفاده از نسبت‌های مالی، مدلی دست یافتند که با ۹۵/۵ درصد اطمینان می‌تواند شرکت‌ها را به احتمال عدم بازپرداخت خیلی زیاد، ضعیف و صفر تقسیم کرد (تهرانی و حسنی، ۱۳۸۴). همچنین این مدل بر اساس ساختار اقتصادی و وضعیت شرکت‌های ایران است، در این پژوهش برای محاسبه ریسک اعتباری از رابطه زیر استفاده شد (تهرانی و شمس، ۱۳۸۴):

$$1 - p_i = 1 - \pi(x_1, \dots, x_5) = \frac{e^{-0.783 - 1.719 x_1 + 2.34 x_2 + 1.813 x_3 + 10.768 x_4 + 1.987 x_5}}{1 + e^{-0.783 - 1.719 x_1 + 2.34 x_2 + 1.813 x_3 + 10.768 x_4 + 1.987 x_5}}$$

در رابطه بالا داریم:

X1: نسبت کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها

X2: سرمایه در گردش (دارایی جاری - بدهی جاری) به کل دارایی‌ها

X3: گردش کل دارایی‌ها (دارایی کل / فروش کل)

X4: نسبت سود عملیاتی به کل دارایی‌ها

بررسی تاثیر ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی و مدیریت سود بانک ها / نجفی مقدم و صفا

X5: نسبت سود انباشته به کل دارایی‌ها

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی متغیرهای مستقل کمی و متغیر وابسته و کنترلی این پژوهش در جدول ۳ ارائه شده است:

جدول ۳. آماره توصیفی متغیرها

متغیر	نرخ نقدینگی	مدیریت سود	ریسک اعتباری	اندازه بانک	نرخ رشد
نماد	LQDT	TACC	CR	SIZE	GROWTH
میانگین	۰/۲۲۷	۰/۲۶۹	۱۴/۰۸	۱۳/۲۷۷	۰/۲۱
میانه	۰/۰۳۵	۰/۲۳۷	۱۵/۲۲	۱۳/۰۷۲	۰/۱۸
بیشینه	۷/۶۷	۰/۲۸۴	۱۵/۹۰	۱۸/۴۳	۰/۷۸
کمینه	۰/۰۰	-۰/۰۶۷	۰/۰۰	۹/۳۸	۰/۳۱
انحراف معیار	۰/۰۲۱	۰/۱۶۸	۳/۵۳	۱/۱۰۴	۰/۲۳
کشیدگی	۰/۹۱۸	۱/۹۴	-۱/۰۴۷	۱/۹۲	۰/۷۱۰
چولگی	۱/۷۳۹	۲/۹۶	۲/۳۰۹	۳/۷۳	۲/۷۱۰
مشاهدات	۵۴	۵۴	۵۴	۵۴	۵۴

منبع: یافته‌های محقق

آزمون پیش‌فرض‌های استفاده از مدل رگرسیون

برای استفاده از مدل رگرسیون لازم است پیش‌فرض‌های استفاده از آن مورد آزمون قرار گیرد:

آزمون ناهمسانی واریانس

یکی از موضوعات مهمی که در اقتصاد سنجی به آن برخورد می‌کنیم موضوع واریانس ناهمسانی است. واریانس ناهمسانی به این معناست که در تخمین مدل رگرسیون مقادیر جملات خطا دارای واریانس‌های نابرابر هستند. به منظور برآورد واریانس ناهمسانی در این تحقیق از آزمون وایت با استفاده از نرم افزار STATA استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون به صورت جدول ۴، بیان می‌شود.

توزیع آماری آزمون مذکور بصورت زیر است:

همسانی واریانس: H_0

ناهمسانی واریانس: H_1

جدول ۴. نتایج حاصل از ناهمسانی واریانس

نتیجه آزمون	p-value	آماره Z	فرضیه صفر (H_0)	مدل
H_0 تایید می شود (ناهمسانی واریانس وجود ندارد)	۰/۱۶۶	۱/۳۹	واریانس ها همسانند	مدل ۱
H_0 تایید می شود (ناهمسانی واریانس وجود ندارد)	۰/۱۴۵	۴/۲۸	واریانس ها همسانند	مدل ۲

منبع: یافته‌های محقق

نتایج نشان دهنده این است که آماره مدل اول و دوم در سطح خطای ۰,۰۵ معنی دار است در نتیجه فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود ناهمسانی واریانس در بین داده های مدل اول در سطح خطای ۰,۰۵ تایید می شود و حاکی از همسانی واریانس بوده و ملاحظه شد که مشکل ناهمسانی واریانس وجود ندارد.

آزمون چاو

نتایج مربوط به آزمون F برای مدل رگرسیونی تحقیق حاضر در جدول ۵ نشان داده شده است. فرض صفر و فرض مقابل برای آزمون چاو به شرح زیر می باشد:

H_0 : روش داده های تلفیقی

H_1 : روش داده های تابلویی

جدول ۵: آزمون چاو

مدل رگرسیونی	آماره F	احتمال	نتیجه آزمون
اول	۹/۷۰۳	۰/۰۰۰	رد فرض صفر مدل پانل
دوم	۸/۹۹۱	۰/۰۰۰	رد فرض صفر مدل پانل

منبع: یافته‌های محقق

با توجه به جدول ۵، در مورد مدل های اول و دوم با توجه به سطح معناداری نتایج آزمون چاو نشان می دهد فرض H_0 (مدل تلفیقی) تایید نمی شود. به بیان دیگر، آثار فردی یا گروهی وجود دارد

بررسی تاثیر ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی و مدیریت سود بانک ها / نجفی مقدم و صفا

و باید از روش داده های تابلویی (پانل) برای برآورد مدل رگرسیونی تحقیق استفاده شود که در ادامه برای تعیین نوع مدل پانل (با اثرات تصادفی یا اثرات ثابت) از آزمون هاسمن استفاده می شود.

آزمون هاسمن

پس از مشخص شدن اینکه عرض از مبدأ برای سال های مختلف یکسان نیست، باید روش استفاده در برآورد مدل (اثرات ثابت یا تصادفی) تعیین گردد که بدین منظور از آزمون هاسمن استفاده می گردد. فرض صفر و فرض مقابل برای آزمون هاسمن به شرح زیر می باشد:

H_0 : روش اثرات تصادفی

H_1 : روش اثرات ثابت

خلاصه نتایج آزمون هاسمن، به شرح ذیل در جدول (۶) ارائه شده است:

جدول ۶: آزمون هاسمن

مدل رگرسیونی	آماره χ^2	احتمال	نتیجه آزمون
اول	۱۳/۵۱۱	۰/۰۳۵	رد فرض صفر پانل با اثرات ثابت
دوم	۹/۹۱۶	۰/۰۲۸	رد فرض صفر پانل با اثرات ثابت

منبع: یافته های محقق

نتایج مربوط به آزمون هاسمن برای مدل های اول و دوم در جدول ۶ نشان داده شده است. نتایج نشان داده که آماره χ^2 آزمون هاسمن برای مدل اول برابر با ۱۳,۵۱۱ و مدل دوم ۹,۹۱۶ بدست آمده است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی دار می باشند که حاکی از تایید فرضیه H_1 می باشد، لذا با توجه به آزمون هاسمن برازش مدل های رگرسیونی اول و دوم این تحقیق با استفاده از مدل داده های پانل به روش اثرات ثابت خواهد بود.

آزمون فرضیه های تحقیق

آزمون فرضیه اول

ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی تاثیر معنادار دارد.

جدول ۷: نتایج حاصل از برازش معادله رگرسیون اثرات ثابت برای فرضیه اول

نام متغیر	ضریب متغیر	مقدار ضریب	آماره t	سطح معنی داری
-----------	------------	------------	---------	---------------

فصلنامه مدیریت کسب و کار - شماره چهارم - زمستان ۱۳۹۷

۰/۶۳	۰/۴۸	۰/۶۱	α_0	عدد ثابت	
۰/۰۳	۳/۱۷	۰/۲۳	1α	ریسک اعتباری	CR
۰/۰۴۸	-۱/۹۶۷	-۰/۲۱	2α	اندازه بانک	SIZE
۰/۰۲۸	۲/۳۹	۰/۱۱	3α	نرخ رشد	GROW
۰/۰۸۰	۱/۸۶	۰/۳۴	4α	بازده دارایی	ROA
۰/۲۸۷	آماره اف		۰/۳۷۸	ضریب تعیین تعدیل شده	
۰/۰۴	معنی داری (P-Value)				
۱/۷۱	آماره دوربین واتسون				

منبع: یافته‌های محقق

نتیجه: با توجه به جدول ۷، مشاهده می‌شود، سطح معنی داری متغیر ریسک اعتباری (۰/۰۳)، کمتر از سطح معنی داری در نظر گرفته شده در پژوهش حاضر (۰/۵) است؛ لذا فرضیه مبنی بر این که ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی تأثیر معنادار دارد، تأیید می‌گردد. یعنی با افزایش وام‌دهی میزان نقدینگی نیز تحت تأثیر قرار می‌گیرد.

سطح معنی داری متغیر اندازه بانک (۰/۰۴۸) و نرخ رشد (۰/۰۲۸) کمتر از ۵ درصد هست، بدین معنی که با بزرگ شدن میزان اعتبار و شهرت و ارزش سهام بانک میزان نقدینگی نیز تحت تأثیر قرار می‌گیرد و باید به آن توجه شایانی شود.

ضریب تعیین تعدیل شده مدل فوق ۰/۳۷۸ است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که در معادله رگرسیونی مزبور، تنها حدود ۳۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته بانک‌های مورد بررسی توسط متغیرهای مستقل و کنترل مزبور تبیین می‌شوند.

آزمون فرضیه دوم

ریسک اعتباری بر مدیریت سود تأثیر معنادار دارد.

جدول ۸، نتایج حاصل از برازش معادله رگرسیون اثرات ثابت برای فرضیه دوم

نام متغیر	ضریب متغیر	مقدار ضریب	آماره t	سطح معنی داری
-----------	------------	------------	---------	---------------

بررسی تاثیر ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی و مدیریت سود بانک ها / نجفی مقدم و صفا

عدد ثابت		α_0	۰/۶۱	۰/۴۱	۰/۶۷	
CR	ریسک اعتباری	1α	۳/۲۳	۵/۳۹	۰/۰۰	
SIZE	اندازه بانک	2α	-۷/۲۳	-۱/۷۸	۰/۲۱	
GROW	نرخ رشد	3α	۰/۱۴	۲/۴۸	۰/۰۱۸	
ROA	بازده دارایی	4α	۰/۳۶	۰/۴۹	۰/۵۸	
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۲۸۲	آماره اف			۰/۳۲
			معنی داری (P-Value)			۰/۰۲
			آماره دوربین واتسون			۱/۷۹

منبع: یافته‌های محقق

نتیجه: با توجه به جدول ۸، مشاهده می‌شود، سطح معنی داری (sig) متغیر ریسک اعتباری (۰/۰۰)، کمتر از سطح معنی داری در نظر گرفته شده در پژوهش حاضر (۰/۵) است؛ لذا فرضیه مبنی بر این که ریسک اعتباری بر مدیریت سود تأثیر معنادار دارد، تأیید می‌گردد، یعنی با افزایش وام‌دهی و احتمال تسویه نشدن آن، مدیریت بر سود نیز باید افزایش یابد تا بتواند به خطرات آن رسیدگی و پیگیری کند.

سطح معنی داری متغیر نرخ رشد (۰/۰۱۸) نیز کمتر از ۵ درصد است، بدین معنی که با بالا رفتن ارزش بازاری حقوق صاحبان به ارزش دفتری آن‌ها، مدیریت سود مدیران سازمان‌ها نیز افزایش می‌یابد و باید کنترل دقیق‌تری را به عمل آورند.

ضریب تعیین تعدیل شده مدل فوق ۰/۲۸۲ است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که در معادله رگرسیونی مزبور، تنها حدود ۲۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته بانک‌های مورد بررسی توسط متغیرهای مستقل و کنترل مزبور تبیین می‌شوند.

نتیجه‌گیری

مطابق با فرضیه اول، ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی تأثیر معنادار دارد که نتیجه این فرضیه با نتایج تحقیقات، جیانهو و همکاران (۲۰۱۷) بیان کردند که ریسک اعتباری باعث افزایش زیان‌های

ناخواسته می‌شود و درستی (۱۳۹۴) به بررسی پدیده مدیریت سود از راه فعالیت های مؤثر بر جریان‌های نقدی عملیاتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که شرکت‌هایی که سود سالانه پائینی را گزارش می‌کنند به دستکاری فعالیت‌های عملیاتی واقعی می‌پردازند، یعنی بین اقلام تعهدی و سود ارتباط معنادار وجود دارد و ورونیکا وسیدهارتا یودم (۲۰۱۵) که نتایج آزمون‌شان نشان داد بین اقلام تعهدی اختیاری و سودآوری آتی رابطه معنی داری وجود دارد و فاستر و همکاران (۲۰۱۳) نتایج حاکی از آن است که مدیریت ریسک اعتباری اثر معنی داری و مثبت بر عملکرد بانک‌های تجاری در نیجریه دارد و خلیل ارجمندی و همکاران (۱۳۹۵) نتایج حاکی از آن است که ریسک اعتباری و عملیاتی تأثیری منفی و معنی دار بر کارایی بانک ها دارند، همسو می‌باشد.

مطابق با فرضیه دوم، ریسک اعتباری بر مدیریت سود تاثیر معنادار دارد که نتیجه این فرضیه با نتایج تحقیقات، چن و همکاران (۲۰۱۶) نتایج حاکی از آن است که مدیریت ریسک اعتباری اثر معنی داری و مثبت بر عملکرد بانک‌های تجاری در نیجریه دارد و برن و کریستینا (۲۰۱۴) دریافتند که بین ریسک اعتباری و ریسک جریان‌ات نقدی رابطه مثبت وجود دارد. این نتایج بینش‌های جدیدی در فهم ریسک بانکی فراهم می‌کند و به عنوان زیر بنای تلاش‌های نظارتی اخیر با هدف تقویت مدیریت ریسک بانک‌ها از ریسک نقدینگی و اعتباری خدمت می‌کند و صفری و همکاران (۱۳۹۰) نشان دادند که مدل شبکه عصبی در پیش بینی ریسک اعتباری مشتریان حقوقی و رتبه بندی اعتباری آنها از کارایی بیشتری برخوردار است و محتشمی و سلامی (۱۳۸۶) نشان داد که در بین عوامل مرتبط با ویژگی‌های اعتباری مدیریت شرکت، تعداد حساب های بانکی، داشتن ضامن و تعداد چک‌های برگشتی، دارای بیشترین اهمیت در ایجاد تمایز میان وام گیرندگان بازپرداخت کننده و قصورکنندگان هستند و خوش سیما و شهیکی تاش (۱۳۹۳) یافته‌های مقاله بیانگر آن است که ارتباطی معنا دار میان ریسک اعتباری، عملیاتی، نقدینگی و کارایی در نظام بانکی ایران وجود دارد، همسو می‌باشد و با تحقیق بروس (۲۰۱۳) دریافت که بین وام و حاشیه سود خالص رابطه منفی وجود دارد و ژانگ (۲۰۱۶) بیان کرد مدیریت سود ناشی از انگیزه خرید سهام بر قیمت سهام دارای تاثیر منفی است، مخالف می‌باشد.

بررسی تاثیر ریسک اعتباری بر نرخ نقدینگی و مدیریت سود بانک ها / نجفی مقدم و صفا

منابع

- ۱) بختیاری، حسن (۱۳۸۸). روش‌های موثر در مدیریت نقدینگی بانک‌ها، حسابرس، شماره ۳۴ ص ۸۶-۹۴.
- ۲) تهرانی، اصغر؛ حسنی مقدم، رفیع (۱۳۸۴)، بررسی انواع ریسک‌ها و روش‌های مدیریت آن در نظام بانکداری بدون ربای ایران، تهران: فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد اسلامی، سال هشتم، ش ۳۰.
- ۳) حاج امینی، مهدی؛ احمدی شادمهری، محمد طاهر (۱۳۹۴). تاثیر کسری بودجه بر نقدینگی در اقتصاد ایران با تاکید بر درون زایی دارایی‌های سیستم بانکی. فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، سال ۲۳، شماره ۷۵.
- ۴) خوش سیما، رضا؛ شهیکی تاش، محمدنبی (۱۳۹۳). تاثیر ریسک‌های اعتباری، عملیاتی و نقدینگی بر کارایی نظام بانکی ایران. فصلنامه برنامه و بودجه؛ ۱۷ (۴). ۶۹-۶۵.
- ۵) خلیل ارجمندی، مرتضی؛ محمودیان زاده، رامین (۱۳۹۵). تأثیر ریسک اعتباری و عملیاتی بر کارایی بانک‌ها، اولین همایش بین المللی اقتصاد شهری.
- ۶) درستی، علی اکبر (۱۳۹۴)، بررسی پدیده مدیریت سود از راه فعالیت‌های مؤثر بر جریان‌های نقدی عملیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حسابداری، دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره).
- ۷) رحمانی، علی؛ حسینی، سید علی؛ رضاپور، نرگس، (۱۳۸۹)، رابطه مالکیت نهادی و نقد شوندگی سهام در ایران، فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۷، شماره ۴۲.
- ۸) شیوا، رضا؛ میکائل پور، حسین (۱۳۸۲). مدیریت ریسک در حوزه بانکداری، مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات چهارمین همایش بانکداری اسلامی، تهران، موسسه عالی بانکداری ایران، چاپ اول.
- ۹) صفری، سعید (۱۳۹۰). مدیریت ریسک اعتباری مشتریان حقوقی در بانک‌های تجاری با رویکرد تحلیل پوششی داده‌ها (رتبه بندی اعتباری)، پژوهش‌های مدیریت در ایران، دوره ۱۴، شماره ۴.
- ۱۰) قاسمی، علی؛ نامدار، ندا (۱۳۹۴). تأثیر ویژگی‌های هیأت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی در شرایط وجود و نبود عدم تقارن اطلاعاتی، سومین کنفرانس بین المللی اقتصاد، مدیریت و حسابداری. تهران، مرکز همایش‌های بین المللی.

فصلنامه مدیریت کسب و کار - شماره چهارم - زمستان ۱۳۹۷

۱۱) قائمی، کیهان؛ ذوالقدر، مصطفی (۱۳۹۲). رابطه سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت و مدیریت سود. دوره ۲، شماره ۴، صفحه ۶۵-۸۷.

۱۲) مران جوری، محمد (۱۳۸۵). بررسی رابطه بین اندازه شرکت با سود غیره منتظره در شرکت‌های سهامی عام، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک.

۱۳) مجتهد زاده، علی؛ آقایی، محمود (۱۳۸۳). وجه نقد ناشی از عملیات و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی؛ ۱۳(۴۴): ۳۵-۵۴.

۱۴) نیازی، مهدی (۱۳۹۴). مروری بر ریسک فعالیت‌های بانکی و راهکارها، تهران: مجله بانک و اقتصاد، ش ۶۲.

15) Balsam, S., Krishnan, J., & Yang, J. S. (2012). Auditor Industry Specialization and Earnings Quality. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 22, 71-97 .

16) Born Imbierowicz, Christian Rauch.(2014). The relationship between liquidity risk and credit risk in banks .*Journal of Banking & Finance Journal of Banking & Finance* 40. 242-256

17) Berríos,M.R.,(2013).THE RELATIONSHIP BETWEEN BANK CREDIT RISKAND PROFITABILITY AND LIQUIDITY. *The International Journal of Business and Finance Research* , VOLUME 7.

18) Carl Olsson, (2002), *Risk Management in Emerging Markets* , Pearson Education Limited.

19) Chen,I., & Olausi Awoyemi.S. (2016). The Impact of Credit Risk Management on The Comercial Banks Performance in Nigeria. *International Journal of Management and Sustainability*, 3(5): 295-306.

20) Espinoza & Prasad, (2010), *Nonperforming Loans in the GCC Banking System and their Macroeconomic Effects*, IMF Working Paper. wp/10/224.

21) Faster, Morris & Turner, Philip, (2013), *Banking Crises in Emerging Economies: Origins and Policy Options*, Bank for International Settlements, BIS Economic Papers, No. 46.

- 22) Felix, A.T and Claudine, T.N (2013). Bank Performance and Credit Risk Management, Unpublished Masters Dissertation in Finance, University of Skovde. Fitch Rating, a subsidiary of Fitch Group, London and New York (accessed from www.fitchratings.com).
- 23) Galitz,m (2010). Banks, Investment Company, Banking Firms, Stockholm Enskilda Bank .Institute for Research in Economic History, Stockholm School of Economics, Stockholm.
- 24) Jianhui Konga,b,Yimao Zhouc,Hui Laia,,Fengying Zhangd,Zongfang Zhoua .2017. Analysis Of Credit Sale Risk Of Emerging Market Product. ScienceDirect Available online at www.sciencedirect.com Information Technology and Quantitative Management
- 25) Kothari, Sp., Leone, A.J., Wasley, Ch-E., (2005), Performance matched discretionary accrual measures, Journal of Accounting and Economics, 39, PP: 163–197
- 26) Monden,T (1996). Credit rating and complementary sources of credit quality information , working paper, N3.
- 27) Veronica & sidharta utama.a. 2014 .The effect of earnings management and ownership structure. Journal of Banking & Finance 10, 99–114.
- 28) Zhong , Qifan.2016.curities Incentive, Informativeness of Stock Price and Earnings Management: Based on the Chinese A-Share Listed Companies .Scientific Research Publishing Inc.

- 1 Carl Olsson
- 2 Espinoza & Prasad
- 3 Greuning and Bratanovic
- 4 Hildreth
- 5 Galitz
- 6 Monden
- 7 Markowitz
- 8 Michael
- 9 felix
- 10 Balsam
- ¹¹ Jianhui
- 12 Chen
- 13 Zhong
- ¹⁴ Veronica & sidharta utama
- ¹⁵ Born and Christian
- ¹⁶ Berríos
- ¹⁷ FASTER, MORRIS & TURNER, PHILIP
- 18 Kothari & et al